

UDK 091:003.349:[271.2-523.6(497.711)]

РАКОПИСНАТА ЗБИРКА НА МАНАСТИРОТ „УСПЕНИЕ БОГОРОДИЧНО“ – МАТКА

Горѓи Поп-Атанасов, Македонска академија на науките и уметностите

Ансироваки

Во минатото манастирот Матка во кањонот на реката Треска, во близина на Скопје, имал своја ракописна збирка со старословенски ракописи. Во статијава се прави археографски опис на идентификуваните ракописи што потекнуваат од овој македонски ракопис.

Клучни зборови: Манастир „Успение Богородично“ – Матка, ракописна збирка, старословенски ракописи.

Црквите и манастирите во кањонот Матка и планината Водно во минатото претставувале една црковна и духовна целина. Тие биле во постојана духовна комуникација што се гледа и од тоа што повеќе стари книжевни текстови со литургиска содржина, во разни временски периоди, биле кристени од различни манастири што се наоѓаат во овој регион. Притоа, со исклучок на манастирот „Св. Пантелејмон“ во Нерези, чијшто храм е изграден во 1164 год., повеќето цркви и манастири во тој регион се изградени во текот на XIV в. Некои од нив се зачувани до денешни денови, додека други или се разурнати и веќе не постојат, или пак од нив останале само урнатини или само нивните темели.

Во кањонот на реката Треска зачувани се манастирите „Успение Богородично“ – Матка, Шишевскиот манастир со храм посветен на св. Никола и манастирот „Св. Андреј“, чијшто ктитор е братот на кралот Марко Андреаш. Во карпестиот предел над манастирот „Св. Андреј“ се зачувани остатоци од пештерска црква посветена на св. Недела (XIV в.), додека подолу, источно од неа, врз рамно плато, се откриени темели од цркви посветени на

св. Ѓорѓи и св. Троица. Во нивна близина во 1968 год., е изградено малото црквиче „Св. Спас“, коешто исто така лежи врз темелите на постар црковен храм посветен на св. Вознесение Христово. Меѓу месното население е зачувано предание дека на ова место во подалечното минато имало и храм посветен на св. Архангел Михаил. Остатоци од храм посветен на св. Ѓорѓи сè уште биле видливи во периодот меѓу двете светски војни и во месноста Козарево во непосредна близина на Шишевскиот манастир¹, а манастир посветен на овој популарен христијански светец имало и при утоката на Треска во Вардар. Од овој запустен манастир српскиот конзул Мих. Ристик зел два ракописа (псалтир со толкувања од XVI- XVII в. и четвороевангелие од XV в.) и ѝ ги подариł на Народната библиотека во Белград, во чијашто инвентарна книга биле во 1904 год.²

Во регионот на Водно во минатото, исто така, имало повеќе цркви и манастири. Покрај зачуваниот манастирски храм „Св. Пантелејмон“ во Нерези, постоел и манастир „Св. Теодор“ над некогашното село Горно Водно, црква „Св. Богородица“ во истото село, храм посветен на св. Никола во селото Козле (се спомнува во Милутиновата грамота за Виргинскиот манастир „Св. Ѓорѓи-Ѓорѓ“³ црква „Св. Ѓорѓи“ во Крушопек, западно од манастирот „Св. Пантелејмон“ и др. Во некои од овие цркви и манастири, притоа, постоеле скрипториуми и богати збирки со старословенски ракописи. Само како пример ќе посочиме дека од манастирот „Св. Теодор“ потекнува еден пергаментен триод, пишуван од монах Стефан во времето кога Скопје било освоено од Османлиите. Овој македонски ракопис е однесен во Русија од Ал. Гильфердинг во 1868 год. и сега се наоѓа во Хлудовата збирка при Државниот историски музеј во Москва.⁴

Манастирот „Успение Богородично“ – Матка, чијашто ракописна збирка е предмет на нашето истражување, во XIV в. веќе постоел и, најверојатно, е изграден или обновен од феудалниот владетел Бојко, син на властелинката Даница, која во 1337 год. ја изградила црквата „Св. Никола“

¹ Радивој Љубинковић, Српски црквени споменици у клисури реке Треске.–Хришћанско дело, год. VI, мај-јуни, 1940, св. 3, стр. 196.

² Св. Матић, Опис рукописа Народне библиотеке, Београд 1952, стр. 1-4/бр. 3 (850) и бр. 13 (847).

³ Вл. Мошин, Грамотите на св. Георги-Ѓорѓ Скопски.–Споменици за средновековната и поновата историја на Македонија, том I, Скопје 1975, 128.

⁴ С. Николова, М. Јовчева, Т. Попова, Л. Тасева, Българското средновековно културно наследство в сбирката на Алексей Хлудов в Държавния исторически музей в Москва. Каталог, София 1999, 57-58; Сп. Ѓ. Поп-Атанасов, И. Велев, М. Јакимовска-Тошиќ, Скрипторски центри во средновековна Македонија, Скопје 1997, 37-38.

кај селото Љуботен во Скопска Црна Гора.⁵ По паѓањето на овој дел од Македонија под турска власт манастирот, по сè изгледа, бил разурнат или напуштен и одново обновен во 1497 год. од страна на една угледна христијанка по име Милица и нејзиниот син Никола, чиишто ктиторски портрети се насликаны врз југозападниот сид од црковниот храм. Во ктиторскиот натпис над влезот од црквата се наведува дека обновувањето на храмот е извршено во времето на скопскиот митрополит Атанасиј и дека сопругот на госпоѓа Милица кој, најверојатно, бил од градот Скопје, се викал Тошинка.⁶

Судејќи според досегашните сознанија, овој наш манастир во минатото имал своја збирка со старословенски ракописни книги, некои од коишто биле пишувани во самиот манастир. Тие уште во текот на XIX и почетокот на XX в. се изнесени од Македонија и денес се чуваат во ракописните збирки на софиската Народна библиотека и Архивот на Бугарската академија на науките, додека за еден октоих по потекло од манастирот Матка постои само библиографски податок дека во минатото бил известно време во фрушкогорскиот манастир Кру shedol.

Во продолжение ќе дадеме краток археографски опис на досега идентификуваните црковни ракописни книги, коишто во минатото биле сопственост на манастирот „Успение Богородично“ – Матка.

1. Цветен триод (пентикостар), 1488 год., хар. 350 л. 295x205 мм. Ракописот е релативно добро зачуван – само на почетокот нема два и на крајот три или четири листови. Пишуван е од двајца книжевници; првиот, којшто е анонимен, ги пишувал првите осум кватерниони (л. 1-62) и последните два листа од ракописот (л. 349-350), додека вториот книжевник – монахот Евстратиј, го пишувал останатиот дел од триодот (л. 63 до л. 348). Анонимниот книжевник пишува со ситен полуустав со полукурзивни елементи, додека монахот Евстратиј употребува покрупно исправено полууставно писмо. Ракописот е безјусов, при што во текстот што го пишувал првиот книжевник, се употребува едноеров правопис (само Ъ), додека во текстот на монахот Евстратиј се присутни и двата ера, но нивната употреба не е потчинета на некое ортографско правило.

Триодот содржи црковни служби за периодот од Лазарова сабота до Неделата на сите светии, синаксарски четива за неделните и празничните денови за пентикостарниот период, тропари и сл.

⁵ Рад. М. Грујић, Скопска митрополија. Историско-статистички преглед. – Споменица православног храма св. Богородице у Скопљу, 1835-1935, Скопље 1935, 95.

⁶ Исто, 199.

Подврзията на ракописот е зачувана – штици во орнаментирана кожа, прилично оветвена поради предолгата употреба. Зачувани се и повеќе записи, најчесто врз маргините од ракописот, коишто содржат битни податоци како за ракописот, така и за манастирот Матка и неговата непосредна околина.

На крајот од текстот на триодот (л. 326а), книжевникот монах Евстратиј оставил запис, во којшто наведува дека триодот го пишувал по порачка на протопоп Добре во 1488 год. во времето на турскиот султан Бајазит:

Дописа же се сia kniga gl'ema a tr'iv vъ цртво великааго цр'a моусроманскааго Паџанит Бъга въ й лѣц цртвїа єго, ѩ съжанїа же мироу въ лѣц 55 и чб (6996=1488) кроу оуѣ бѣше тога сїнцѹ кд лоу д . инъдиѡ ѕ.

Доџа си кирїе: – Хъ զаҹе и кои.

Повѣлиенїемъ противопѣ Добрѣ написа се: –

Почини ѹбогиї Естратїе ѩ великаа трѹда.

Краток запис има и од раката на анонимниот книжевник, при крајот на делот што тој го пишувал (л. 61а), во којшто се жали дека поради големите замор, задремал: **զадрѣмѣ велми**.

Подоцнежните записи, обично, се однесуваат на манастирот Матка или на соседниот Шишевски манастир, каде што ракописот се наоѓал извесно време. Еве некои од нив:

Предна корица (внатрешна страна) Т Престави се Гї скопски гњь ڪفريٰ ва лєто ۱۷۳۴ (1734) април кї прѣжѣ бивши... коласики.

л. 1⁶ – Да се զнаетъ кога беше єгѹмє[н] Аниита грешника ۱۸۳۰ ѩ Хртта.

л. 2⁶ – Знати са како приїдохъ асъ Петрониа монахъ...

л. 173^a–1791 месеца мај, швой денъ сїагш Николае пренесение моши паде и[з] селшто слава и азъ грешни попъ Петър доидовъ на правило 8 шви сїи храмъ и никой не доиде що биле хорати луди.

л. 326^a – Приложи Станиша лоъзе помени Гї Станиша.

1857 Августъ 15 день. Како азъ Трайко Попъ Арсовъ, родомъ изъ Скопѣ, приїдохъ на мѣстѣ семъ поклонити се. Тогда царуваше Царь Турский Султанъ Абдуль Меджитъ во дни его бѣ царство негово вельми неустроено и прочая.

Писа се ۱۸۵۷ авгѹстъ ۱۶ день.

Помгани Господи рабовъ твоихъ многогрешнихъ Арсениј єерей, Цвєта призвитеа, Трайка и Мата.

л. 348^a – Знано бъди чо беше азъ грешникъ поп Аксентиє... пресели се ѿ Бъди[н] манастиръ доиде Матка манастиръ за душевно спасение да го спомените заради божи [м]атер, заради душа ваше 8 церци матеръ божи аминъ.

Село Шишево коупи а[зъ] пендикостръ за ѹ и єе. Ко кетъ ѿтъ ѿ свѣтогѡ Никола да єпроклтъ ѿ треста и шемонадесетъ богоносни ѿци и ѿ віаптлъ аминъ.

л. 348^b: Месецъ ноуглънија денъ 16 1846 како Аксентиј... пришалъ при него 8 манастиръ Пресвето Благо[р]чицо мати Божија царица да се знае лѣ ѿша [1801] ѿ Христа доиде еденъ грѣшенъ калджееръ чо беше на [Поб]лагски манастиръ чо беше ѿ Младо Нагорично чо го викае Аксентија монахъ.

Од внатрешната страна на задната корица запис на Кирил Пејчиновиќ, со негов монокондилен (скратен, со врзано писмо) потпис:

Да се знае во лѣ ѿша (1801) ѿ Христо доиде еденъ грѣшниј калджееръ чо беше егзмен на Марковъ митръ чо беше ѿ Долни Пологъ ѿ Тешарце чо го викаа попъ Кирілъ велаќимъ спроти грѣховите негови немаше илака ни во калджееството ни во свѣщенството ни во егзменството токо салтъ името мѫ беше а добродетели ни мало немаше токо вие браќа и оци речите Христе Бже прости и оупоки душа грѣшнаго Киріла еромонаха мене спомните и себе чвайте ѿ грешване да моя душа и ваша и све христанска душа чо се представиле во Шишево и на свако место да вселите Христъ во царство свое аминъ.

Киріл іеромонахъ Марковъ митръ.

Ракописот преку царигратската Бугарска егзархија, којашто била надлежна и за македонските епархии, е пренесен во Бугарија и предаден во Бугарската академија на науките, во чијашто библиотека и денес се чува под бр. 46.⁷

2. Поменик, XVI в., хар. 49 л. 215x160. Писмо – полууставно, право-пис – безјусов. Основниот дел од ракописот го пишувал еромонахот Евстратиј, чиешто име го среќаваме во запис на л. 44б од 1572 год. кој гласи: сїє рѣшіе мѣцѣ съпїса Евстратїа еромонахъ мѣца ю дѣн . ѕд єлѣ . Ѣз . п . (7080=1572). Овој книжевник, меѓутоа, и претходниот монах Евстратиј, кој го пишувал цветниот триод БАН 46, не се исти лица, бидејќи живееле во различни временски периоди – едниот во втората половина на XV, а другиот во втората половина на XVI в. Не е исклучено, притоа, меѓу нив да постоела известна

⁷ Хр. Кодов, Опис на славянските ръкописи в библиотеката на Българската академия на науките, София 1969, 85-88.

духовна врска – помладиот да е именуван според името на постариот монах, постариот Евстратиј да му бил духовен старец на помладиот и сл.

Според А. М. Селишчев, кој го проучувал поменикот, во неговото пишување учествувале уште двајца книжевници – монасите Азариј и Никодим⁸, чиишто имиња ги среќаваме во текот на ракописот.

Поменикот содржи имиња за помен на духовни и световни лица. На првиот лист се спомнува името на Охридскиот архиепископ Прохор – πρῶτηνον αρεπίσκοπον Πρώτον Χριστόνα γράμμα, а потоа следуваат имиња на митрополити, еромонаси, монаси, монахињи. На л. 27а се запишани имиња на владетели на градот Скопје и околните области, меѓу кои е спомнат и со-пругот на ктиторката на манастирот Милица: **раба бжїа Тошинка и сына его**.

Покрај именскиот материјал, поменикот содржи и записи од летописен карактер, коишто се однесуваат на самиот манастир или на соседниот на него Шишевски манастир „Св. Никола“ каде што, по сè изгледа, поменикот бил користен повремено за време на црковните богослужби.

Еве некои од нив:

Прв лист: **Да знае что є Иларишново ·в· петрахїла ·в· молитьвника ·а· штѹникъ ·а· шутѣлѣ ·а· глїанї кондирьче ·а· плѣсть ·а· покровъцъ ·а·**

л.9⁶: **† лесто ·з· б· в· (7072=1564) пѣюкрїше црѹкѡ ктїтори сѹтие б҃це**

л.13⁶: **† Направиха магерница лѣ ·з· п· й· (7088=1580) мана мѣца Могестревци.**

л.43⁶: **Лесто Скопїе село Шишево пїса се преѹвитєръ Цвєтко ·д· поменіцї.**

Да се знае кога донде єръмонахъ їгѹменъ Саватие Оѹспение Б҃це оу свети Николае.

Детален опис на поменикот прави А. М. Селишчев⁹, додека негови-от текст во целина го објави Сл. Николовска.¹⁰

Ракописот се чува во Народната библиотека „Св. Кирил и Методиј“ во Софија под бр. 141¹¹.

⁸ А. М. Селишчев, Македонские кодики XVI-XVIII веков. Очерки по исторической этнографии и диалектологии Македонии, София 1933, 12-13.

⁹ А. М. Селишчев, Цит. д., 9-48.

¹⁰ Славица Николовска, Кодикот на манастирот Матка. – Споменици за средновековната и поновата историја на Македонија, том I, Скопје 1975, 425-463.

¹¹ Б. Цонев, Опис на ръкописите и старопечатните книги на Народната библиотека в София, София 1910, 202-203.

3. Минеј за ноември, XV в., хар. 220 л., 280x195 мм. Целосно зачуван; со подврзија. Писмо – полууставно, правопис – безјусов, едноеров (ъ).

На почетокот од ракописот има тесна заставица, формирана од испреплетени кругови.

Ракописот се наоѓал во манастирот Матка што е засведочено од запис на првиот лист: „От Матка манастир света Богородица“, меѓутоа, од други записи може да се заклучи дека ракописот во XIX в. се наоѓал во Шишевскиот манастир „Св. Никола“. Записите се наоѓаат врз внатрешната страна од задната корица:

Да се ѣнаетъ кога беше Божинъ ѡакъ... на монастиръ Ши[ш]е
ски сѣти Никола в лету 1838.

Да се ѣнаетъ кога беше ѡакъ Кѹzmanъ ѿ село Шсон ѿ грат
Кичава(?) да ѹчитъ книга да се чинитъ пшпъ на сѣти Никола · Сѹмъ
грешенъ да мѣ простатъ сви свеци.

Да се ѣнаетъ кога беше ѡакъ на монастиръ Шишески на сѣтаго
Ни(кола).

Да се ѣнаетъ кога беше ѡакъ Никола на мо[на]стиръ на сѣтаго
Николае архиепискѹпа ,а ѿ ѿ Рождество же по плоти Гдѣ и Еѓа и
спаса нашєго Јсїа Христо.

На 12 јуни 1909 год. минејот, заедно со уште три други ракописи од манастирот Матка, е пренесен во Народната библиотека во Скопје, а оттаму во софиската Народна библиотека, каде што овие четири македонски ракописи ги добиле инвентарните броеви 428, 429, 430 и 431.

Минејот и денес се наоѓа во народната библиотека „Св. Кирил и Методиј“ во Софија под бр. 524 (128).¹²

4. Празничен минеј, крај на XIV или почеток на XV в. и XVI в., хар. 297 л. 270x200 мм. Конволут од неколку ракописи, пишувани од различни книжевници. Писмо – полууставно, правопис јусов (л. 44, 114-151) и безјусов. Јусовиот дел од ракописот е земен од минеј со пролози (XIV в.). Во него се претпочита ж, додека а се јавува само во иницијална позиција и по ж, и тоа мошне ретко. Во најголемиот број случаи а се заменува со е. Во безјусовиот дел од ракописот се чувствува влијание од страна на ресавскиот правопис.

Минејот содржи служби за поголемите црковни празници. Има преписи и од оригинални словенски литературни дела: Азбучни стихири за Рождество Христово, Служба на св. Сава Српски и неполн препис од срп-

¹² Б. Цонев, Опис на славянските ръкописи в софийската Народна библиотека, том II, София 1923, 54-55.

ската редакција на службата на св. Петка. На л. 99а-99б има типик за велика вечерна и утринска неделна богослужба, а на крајот од ракописот (по л. 288б) – служба за храмовиот празник на манастирот – Успение Богородично.

Ракописот е орнаментиран со мала плетена заставица од балкански тип (л. 1а) и плетени заставици со флорални додатоци. Повезот е зачуван и е изработен од штици и орнаментирана кожа.

На последниот празен лист има стар запис, којшто упатува дека ракописот бил, најверојатно, извесно време и во манастирот „Св. Пантелејмон“ во Нерези: „*Пъл попъл Никола (?) въ лѣо զрѣз мѣцъ дѣкември єд днѣъ 8 Нерези*“. Освен овој запис, има уште неколку нови записи на маргините од службата за Успение Богородично коишто упатуваат на заклучок дека оваа ракописна служба е користена за време на храмовиот празник до почетокот на XX век: „Служель свеш. Тодоръ Трайковъ“, „Свештеникъ Тодор Тра(йковъ) и свештенодяконъ Иванъ“, „Свештеникъ Евтимъ Икономовъ „*Х* Кочов 1900 го(д).“ и др.

Минејот, како и претходниот ракопис, во 1909 год. првин е однесен во скопската Народна библиотека, а потоа, најверојатно за време на Првата светска војна, е однесен во софиската Народна библиотека. За ова сведочи записот на л. 27б-28а (горни маргини): 1909 година 12 јуния. Подарокъ отъ Мантачаския¹³ манастиръ на библиотеката скопска бѫлгаска (sic) народна“.

Во софиската Народна библиотека, каде што сега се наоѓа, ракописот е заведен под бр. 523 (429).¹⁴

5. Минеј за април, XVI в., хар. 114 л., 300x210 мм. Без почеток и без крај. писмо – полууставно, правопис – ресавски. Се среќаваат и носовки, секако, остаток од јусова предлошка.

Повезот е зачуван – штици во орнаментирана кожа. Орнаментика – црвени геометриско-флорални иницијали.

На горните маргини од л. 53б-54а запис: „От Матка манастир св. Богородица, дадена на библиотеката Скопска народна, 1909 год. 12 јуна“. Се чува во софиската Народна библиотека под бр. 533 (430).¹⁵

6. Минеј, XV в., хар. 8 л., 270x205 мм. Писмо-полууставно, правопис – безјусов, едноеров (ь).

¹³ Маткачаския (?!).

¹⁴ Б. Цонев, Опис на славянските ръкописи в софийската Народна библиотека, том II, София 1923, 53-54.

¹⁵ Исто, 58-59.

Листовите се извадени од претходниот минеј (НБКМ 533/430) и содржат дел од службата за Воведение Богородично.

Се чува во софиската Народна библиотека под бр. 532 (431)¹⁶.

7. Октоих. Познат е според библиографски податок, но не е ясно дали станува збор за ракопис или за старопечатена книга. Според запис од 1687 год. (?) октоихот бил приложен во манастирот „Успение Богородично“ – Матка:

„Сиа книга глаголема шптои светои богојодице скоп[скои] на речъ Треске вла(ди)ка Ѓстимије митрополит и паки дохновникъ Аптичније и Петре при(ло)жи братъ Андреја и Стојанъ Ковајчъ въ лето ·за· хла ·рве· (= ·ѣ· ѕ· ѕ· є·) месеца априлига ·к·г· данъ“¹⁷.

MANUSCRIPT COLLECTION OF THE MONASTERY „ASSUMPTION OF VIRGIN MARY“ - MATKA

Summary

In the past, in the canyon of the River Treska and the region of Mountain Vodno, there were more churches and monasteries. In some of them manuscripts were written or they had their own collections of ancient Slavic manuscripts. The Monastery Matka also had its own manuscript collection with manuscript books. During the XIX and early XX century these Macedonian manuscripts were taken in Bulgaria through the Bulgarian Exarchate in Constantinople and are now kept in the National Library of the Bulgarian Academy of Sciences in Sofia. Enclosed is an archeographic description of these manuscripts – flowery triod, screed and several menologies.

¹⁶ Исто, 58.

¹⁷ Јуб. Стојановиќ, Стари српски записи и натписи, књига I, Београд 1902, стр. 444 / бр. 1886.

- 326 -

ниже наукинисаи тарыс и
старт. аттыл мениниси. ины
востан. ішемнолиниси. и
претенди. иадесстийнеки
лины. идруғиеваседеганин
нигниенитын. сипимнажед
коғыл итириғиашин. прате
жиджэ нөвіхъ, иловеки
стеми споруо. тағайын
шарасуяенія. ағсақицай
шынхатыпшаш. глоупаш
и власчон тағамарийтариш
дауын. сюзже магнитих
бі. иадеханске шакка
стимтвой. помиди. итти
ші, икое дінавості аудио.

Амінъ:—
Дописжес сәлліттілемішүй,
віртво величало ғрамоуло
манасшаго, пазаншылтін
шілдіңтін его. шекшілде
мінор. алғашын. крағорой
шакка сипріш. А. А. илдінш
ш. дозаси түріе: —
+ по озланынан тағамарийтариш
+ погнаи басын іс күйі шамынан барыр.

*Городишеви
шад лозда болады*

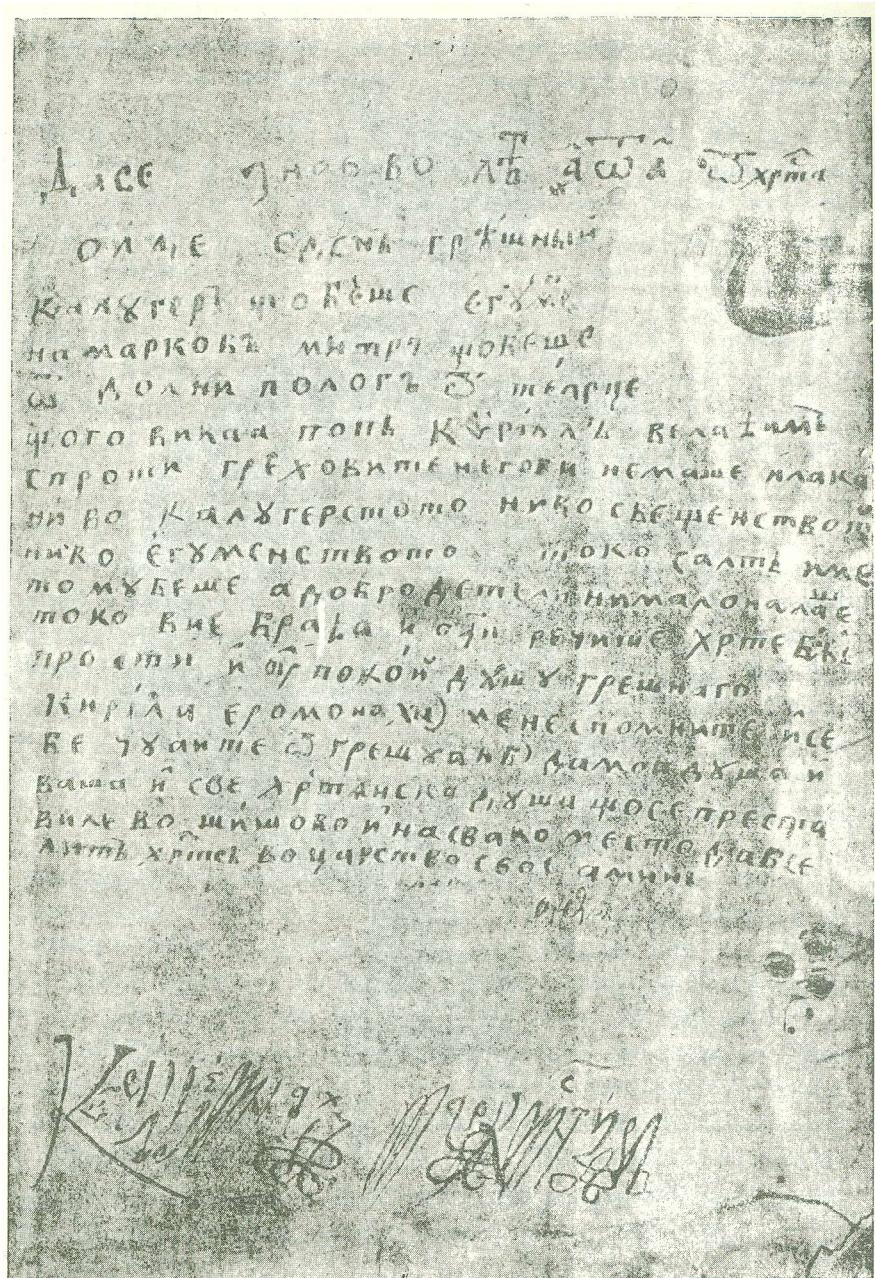
1857 " год.
Августа 25, 1857.

Еще аз Тракийко
Попе Аксебе, я бояла
изъ Скопѣ, приездом
и въ Аистъ съюзъ та бояни
и имъсъ. — Тогда чару-
баше Узаръ Тракийко
Суджалъ Абдула Мед-
житъ водни его отъ чар-
убашо ногою Фельчи
и честно и проводъ. . .

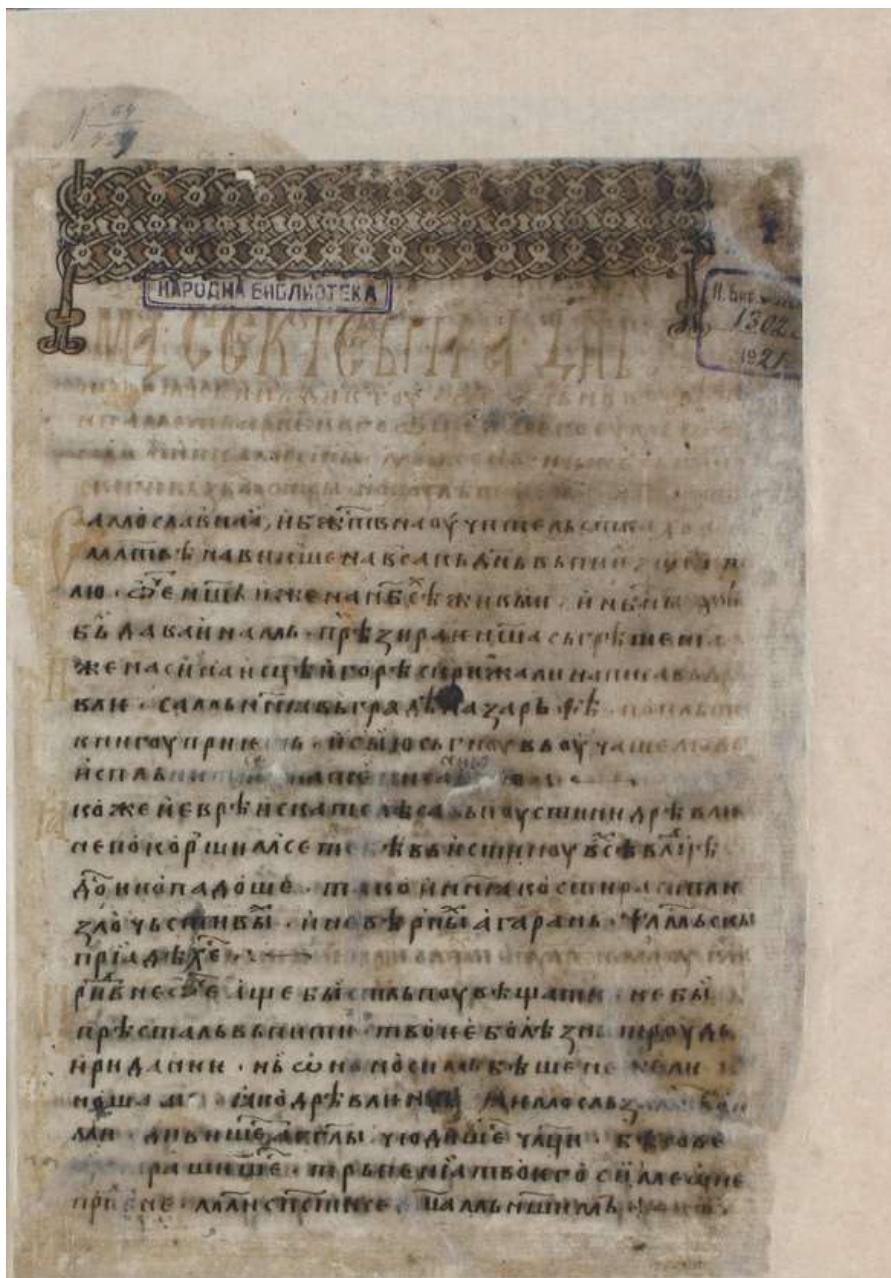
Писаю въ съюзъ.
Да гвоздь тѣ. Амъ.
СУЗЪ

Помуди Господи рабъ
твой хъ многоречиныхъ
Дарснір Ієсусъ, Цвѣта
Прибывера, Толика
и отъ ата. . .

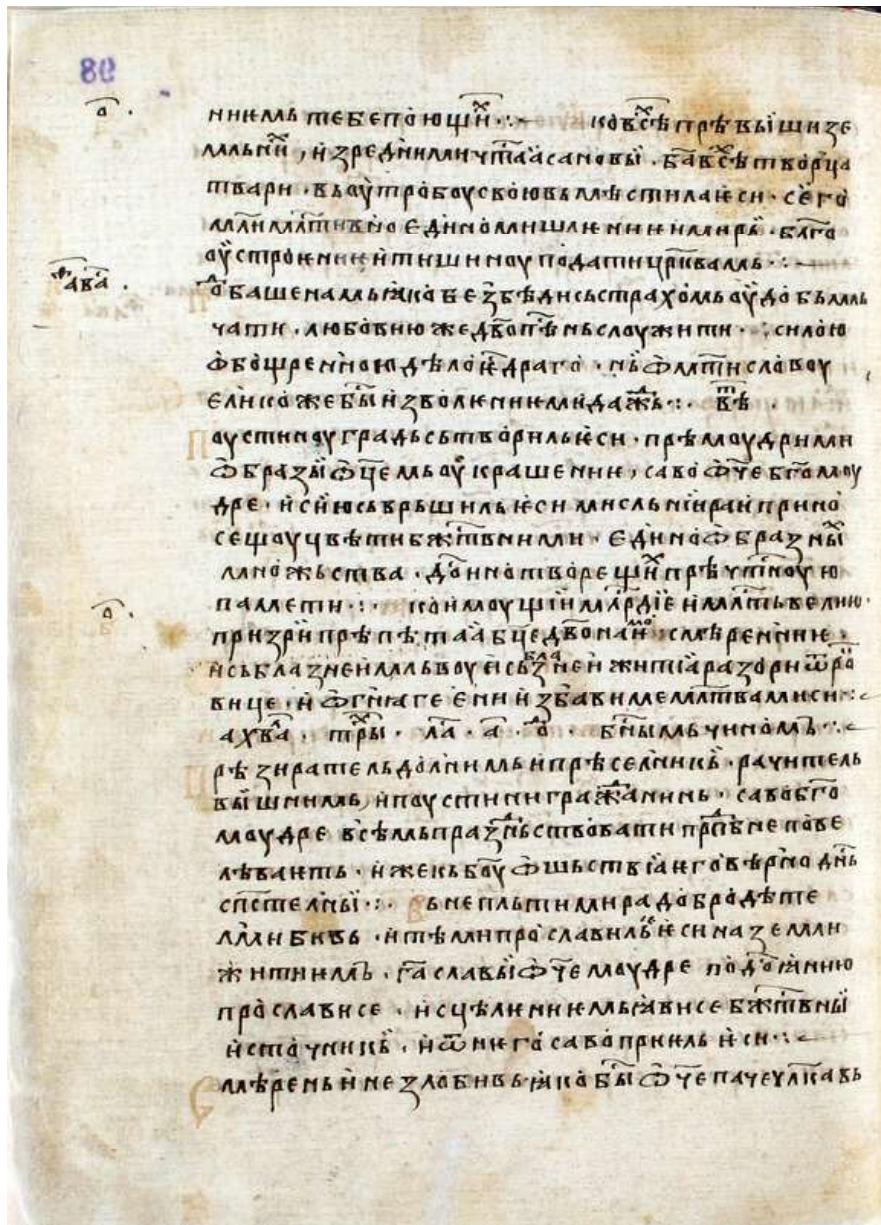
1. Евстратиев пентикостар, 1488 год. (София, БАН 46)

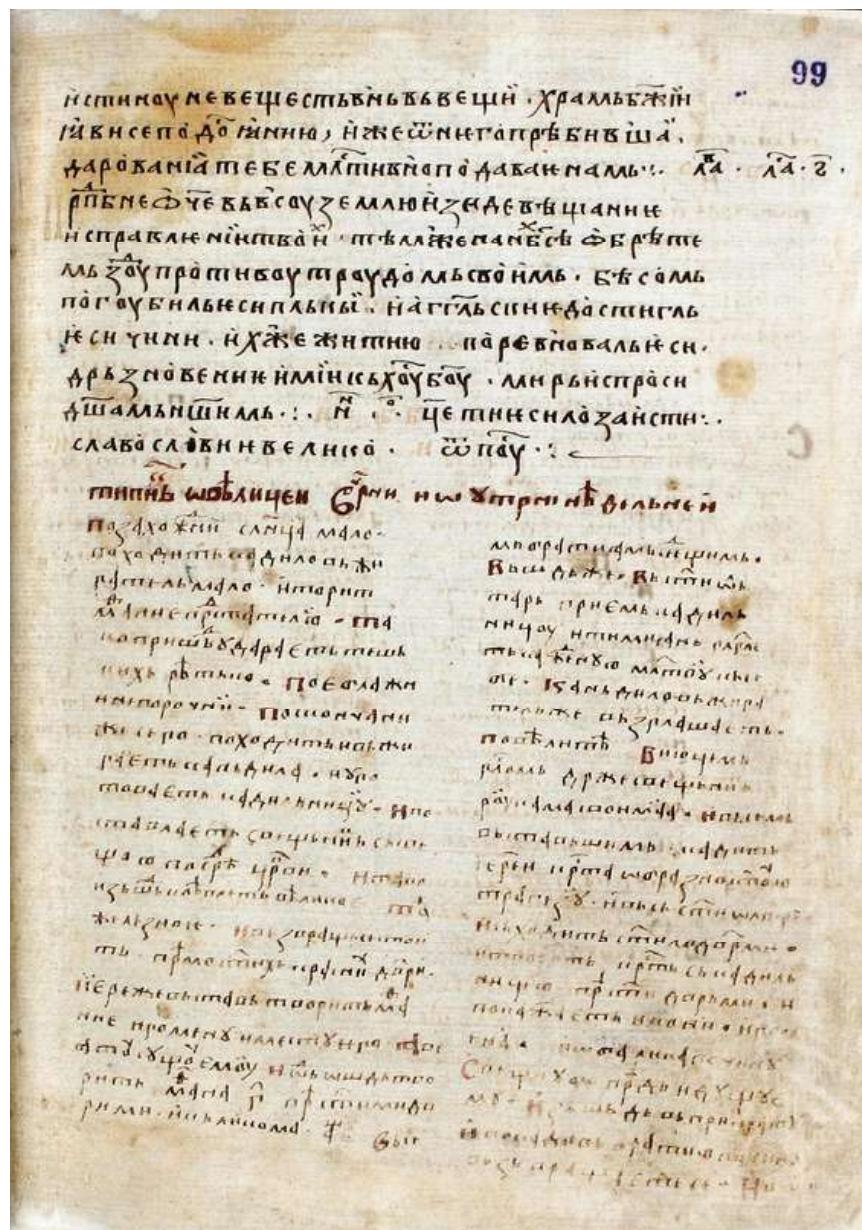

2. Евстратиев пентикостар: запис на Кирил Пејчиновик од 1801 год.

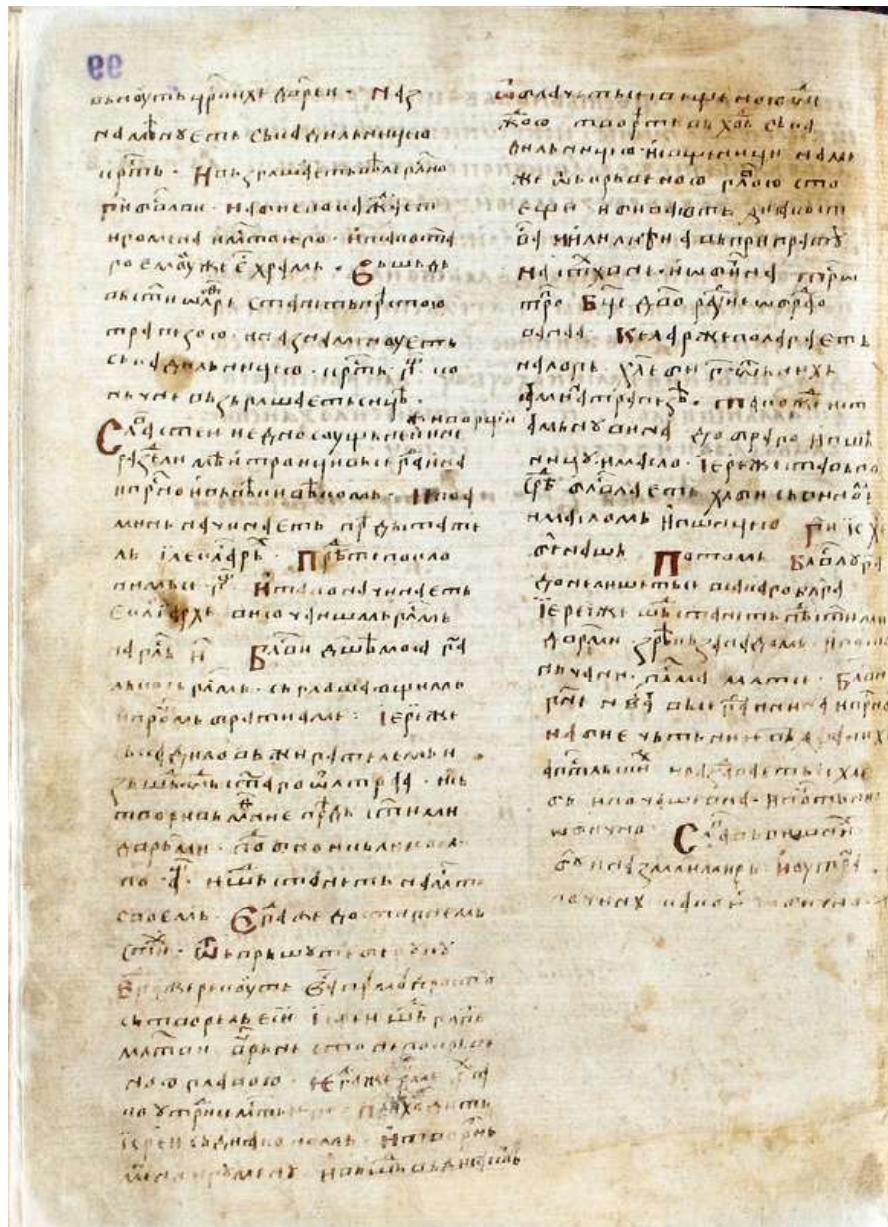

3. Празничен мијеј НБКМ 523, л.1

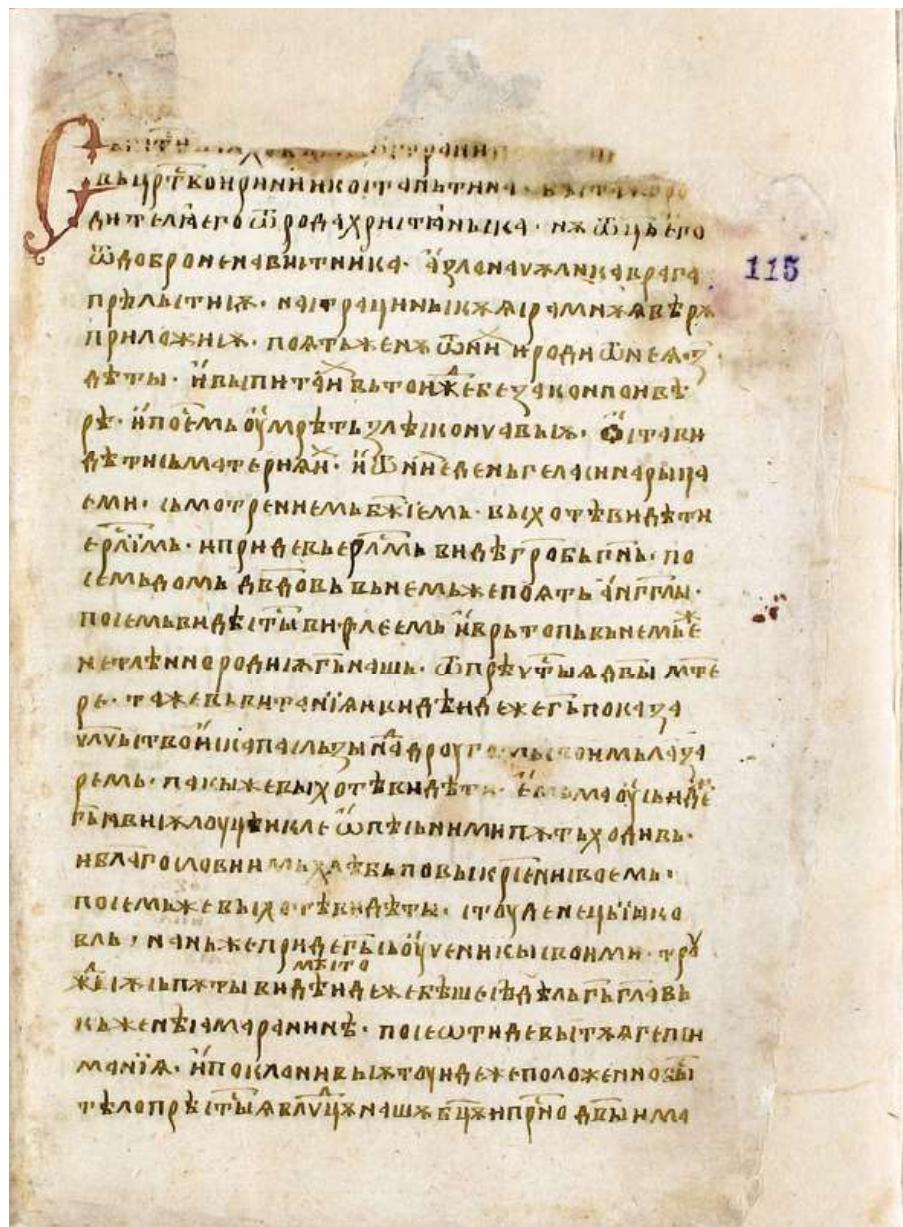
4. Празничен миној НБКМ 523, л. 98⁶

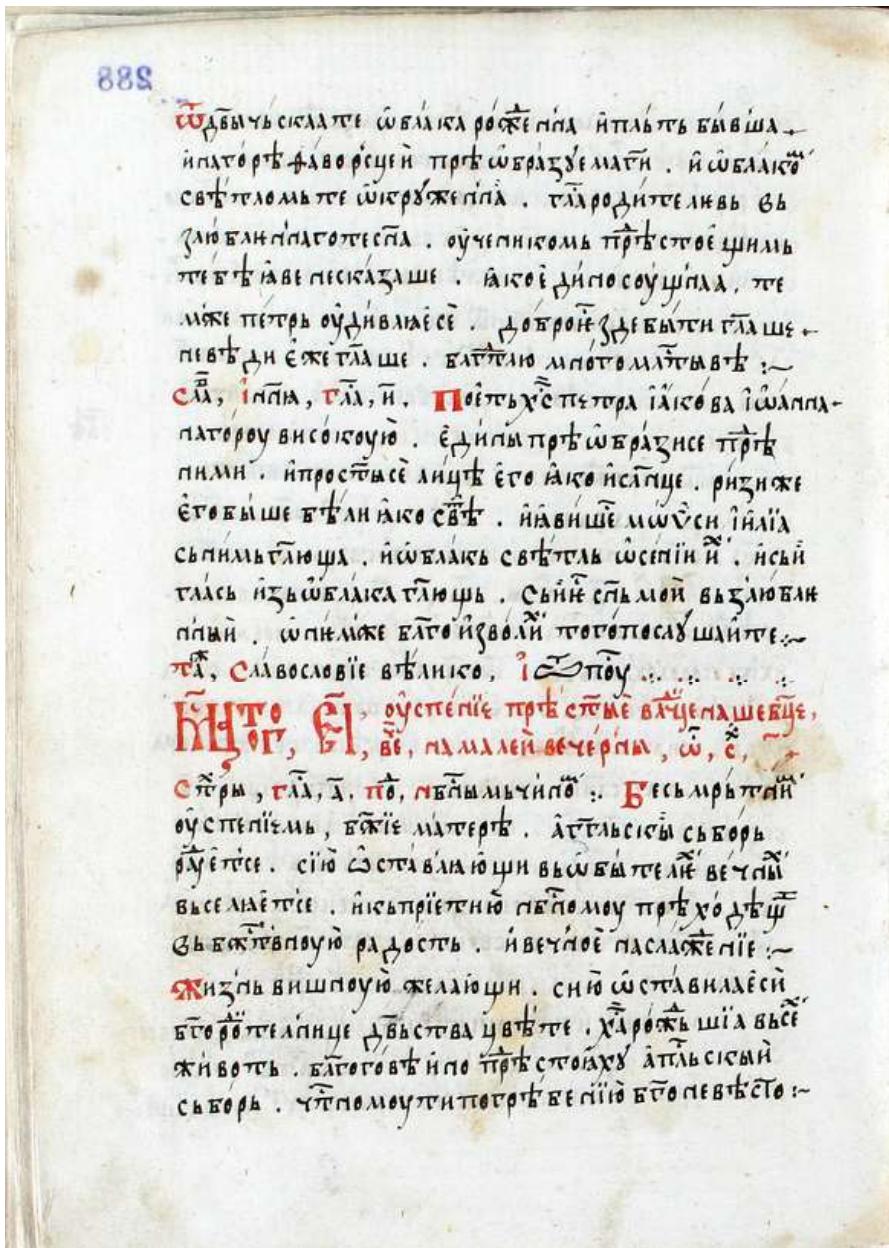
5. Празничен миџеј НБКМ 523, л. 99^a

6. Празничен минеј НБКМ 523, л. 99⁶

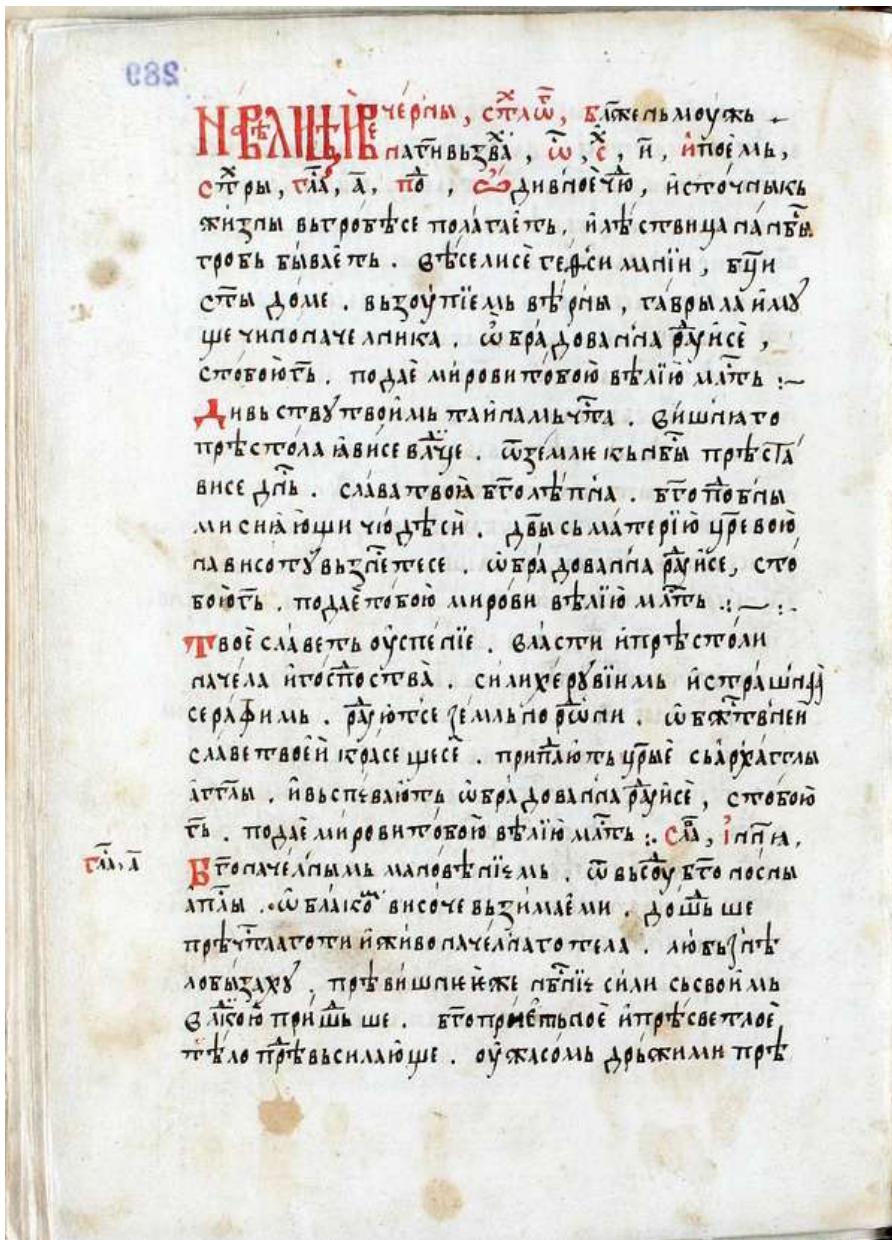

7. Празничен минеј НБКМ 523, л. 115^a

8-25. Празничен минеј НБКМ 523: Служба за Успение Богородично, л. 288^б-297^а

289

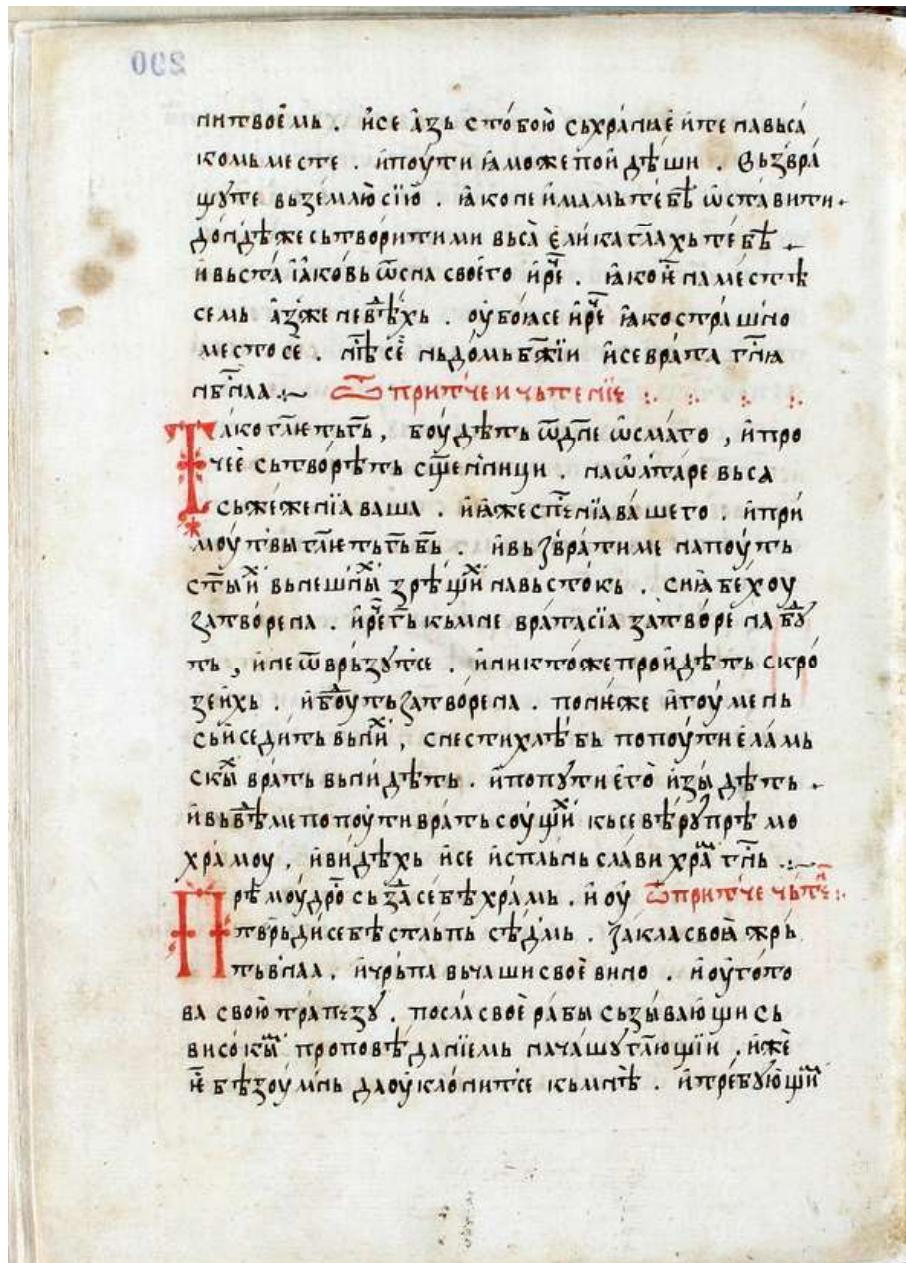
Твоимъ исходнымъ тепнѣмъ, и пагробы мъ
възбуждъ съсвѣтися. въсходжеши мѣти вѣтолѣвѣсто-
лѣты члвъ людца ба. чѣ спрашю вѣчнѣ пе икоусо
моуспада. тепложе вѣрно исла плаѣлтися. верны
вѣчнѣ пе икоусомъ ужпада: ~ **Сл**, **Іпіа**, **Гл**, **Б**.
Приидѣте въсемирное оутспаси, въсепеторочнѣ
вѣчнѣ праѣточѣмъ. дѣлъ бо лѣтамъ терьжь ствою ють-
и чѣтнѣе прѣстравлѣнїе бѣхъ мѣре. нѣсь веселію
на земль пѣ съзываютъ. въпіти пемльчнымъ
тласомъ. дѣлнсе прѣстравлѣніе тѣзелій. нѣсь
пѣпымъ ѿблѣгнѣмъ прѣссашися. дѣлнсе жаке учи-
ничьеска мнѣкъ ликовъ ѿблѣгію вѣдено създавшій-
дѣлнсе оутповаднє нѣтѣ пе плаше. прѣвѣхрѣпіїскѣ
рѡ пепрѣстравлѣніе блажнитъ: ~ **Пр**, **Певи**, **Пастѣво**,
Стеры, **Гл**, **В**, **Б**, **Д**оме є фрато: **С**ъборъ оуче-
ниясь въсѣчнѣй апѣль. съвѣтнися погре сти-
вѣто приѣтнѣе тепло. єдине бѣо мѣре: ~ **С**, **въсерѣ-
гнъ въткою**: **Т**акже идніе въслави пе икоупю-
спо лѣтнѣ дѣлъ въсѣчти. роуїдамъ прими вѣч-
нѣо: ~ **С**, **катѣтсѧ г҃дѣ воу**: **Е**такъ и стѣ вѣ-
роятъ шомлусе прѣстравися. съзидошѣ па ѿблѣ-
гъ хъ. прелоговѣ погрѣсти дѣлѣ апѣль: ~ **Сл**, **Іпіа**:
Двѣрнѣпѣ възметтеся. зреще дѣлѣ вишніа
то. и душу съславою іесьпou и гоу: ~ **Пр**, **Гл**, **А**
въроятъ стѣ вѣчнѣ дѣлѣство съхрапиллѣсї: ~ **Іпіа**:

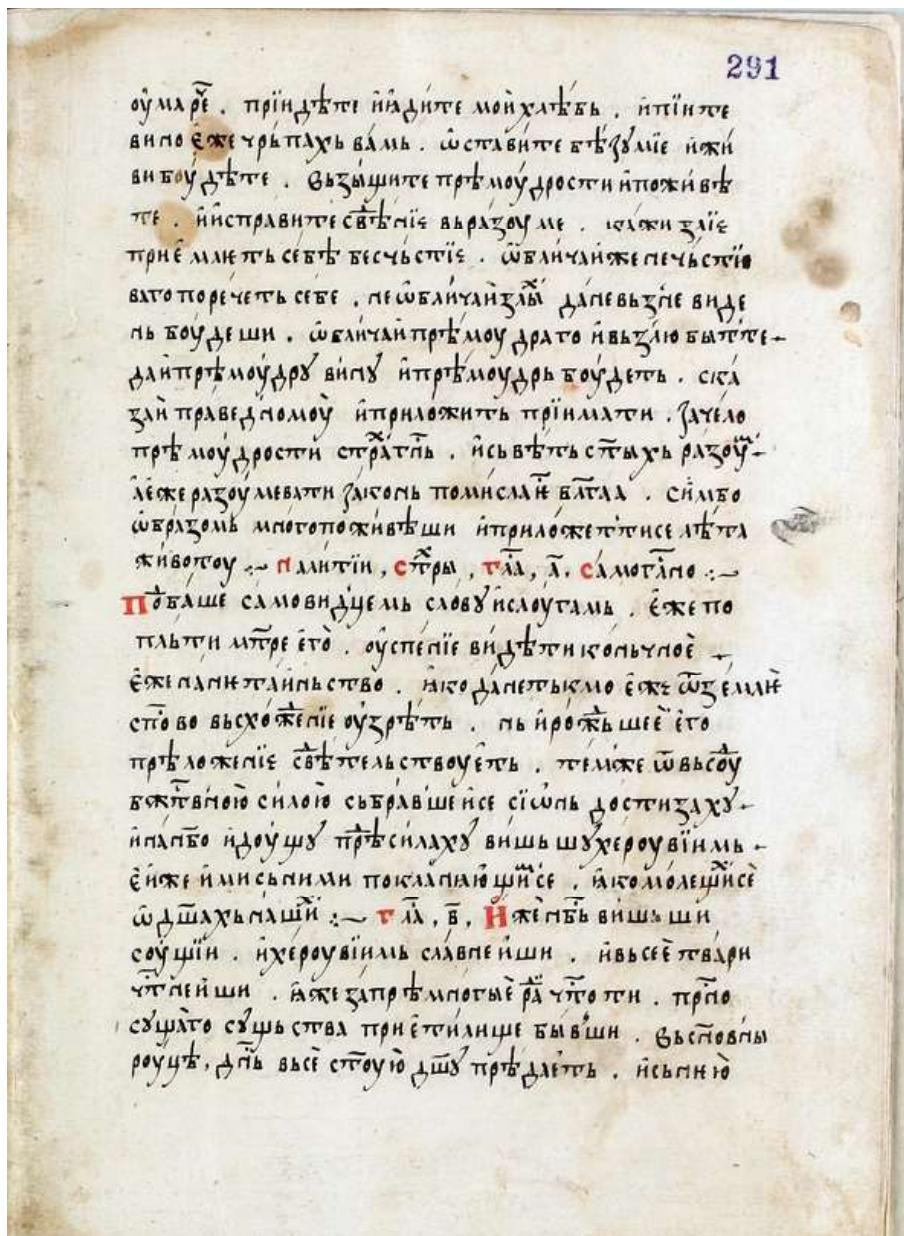

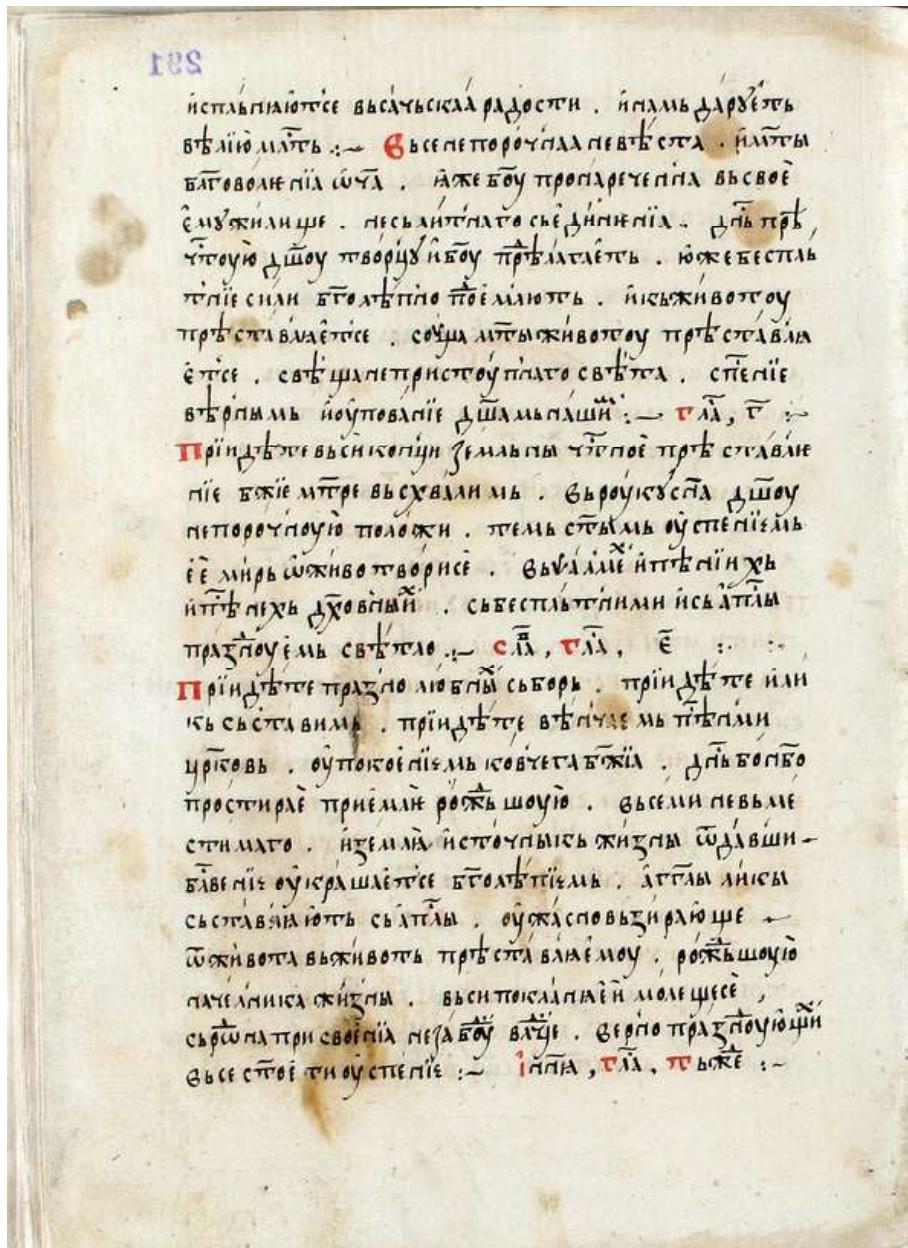
290

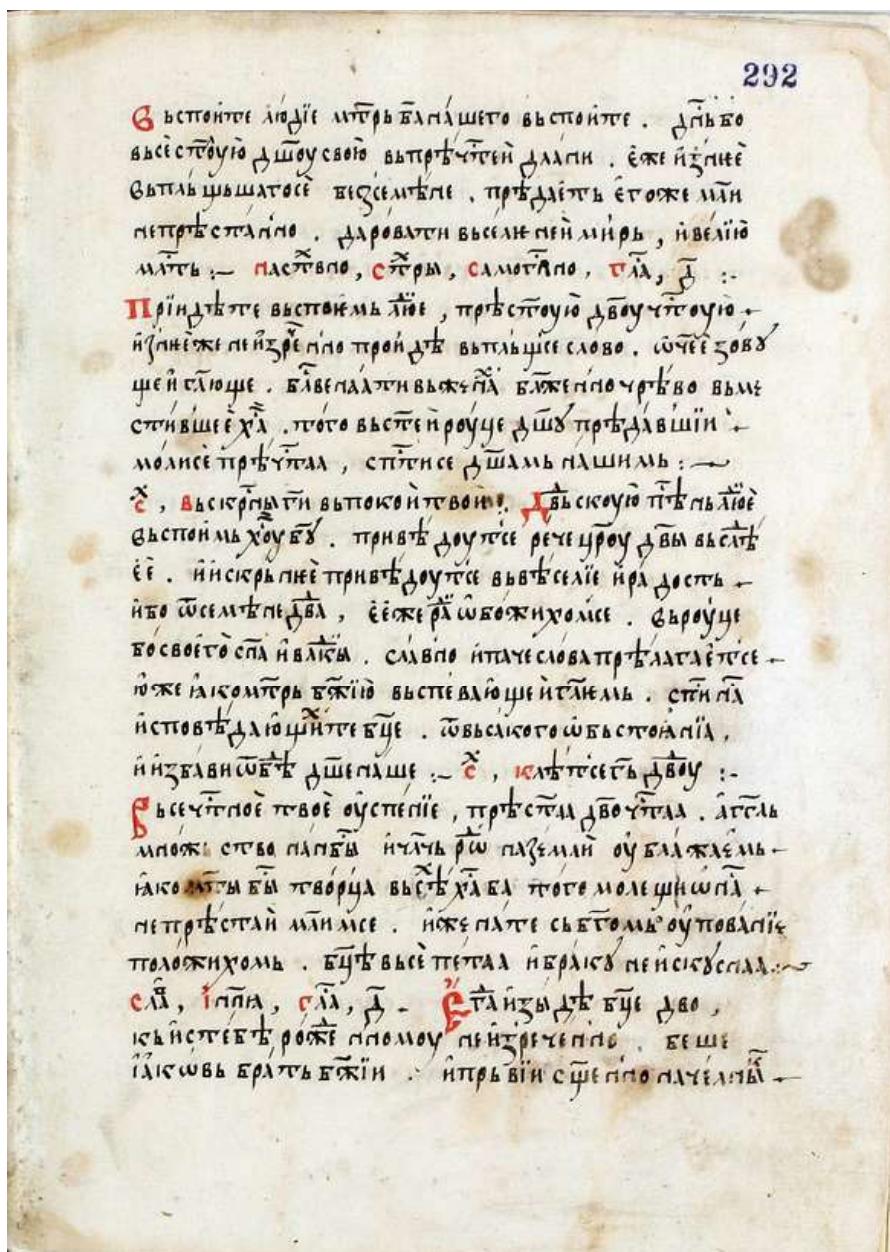
и распоже прѣи дуихъ. и певимо вътилхъ прѣвѣшши
 чи по падѣемъ. се вѣтѣ црнца бѣо ѿ прѣкошица
 прѣи дѣ. възмите врата и сю прѣи ми рно по имѣ
 те. прѣоткогау шато ста матерь. твоѣ борѣ въ се
 силію члкомъ стѣпіе бы. папоже възирати пемо
 жемъ. твой достои и пачь есть немощи. твоѣ бо
 прѣи дѣшиое прѣходитъ въсакоумисль. пемо
 же прѣчтад вѣ. прѣо съжин во посты мъ цре мъ
 и рохъ ство ѿживуши молися вѣизу. съхраниши
 и спти товъслікого прилота прѣоткога. новиѣ
 лютвои. твоѣ даскоупленіе стежахомъ. въвѣ
 кы с вѣтло га ви пю оудаждемъ. — **Въхъ, прѣ,**
дѣви, прѣмѣ, г, ѿ вѣтіа чь пеміе.

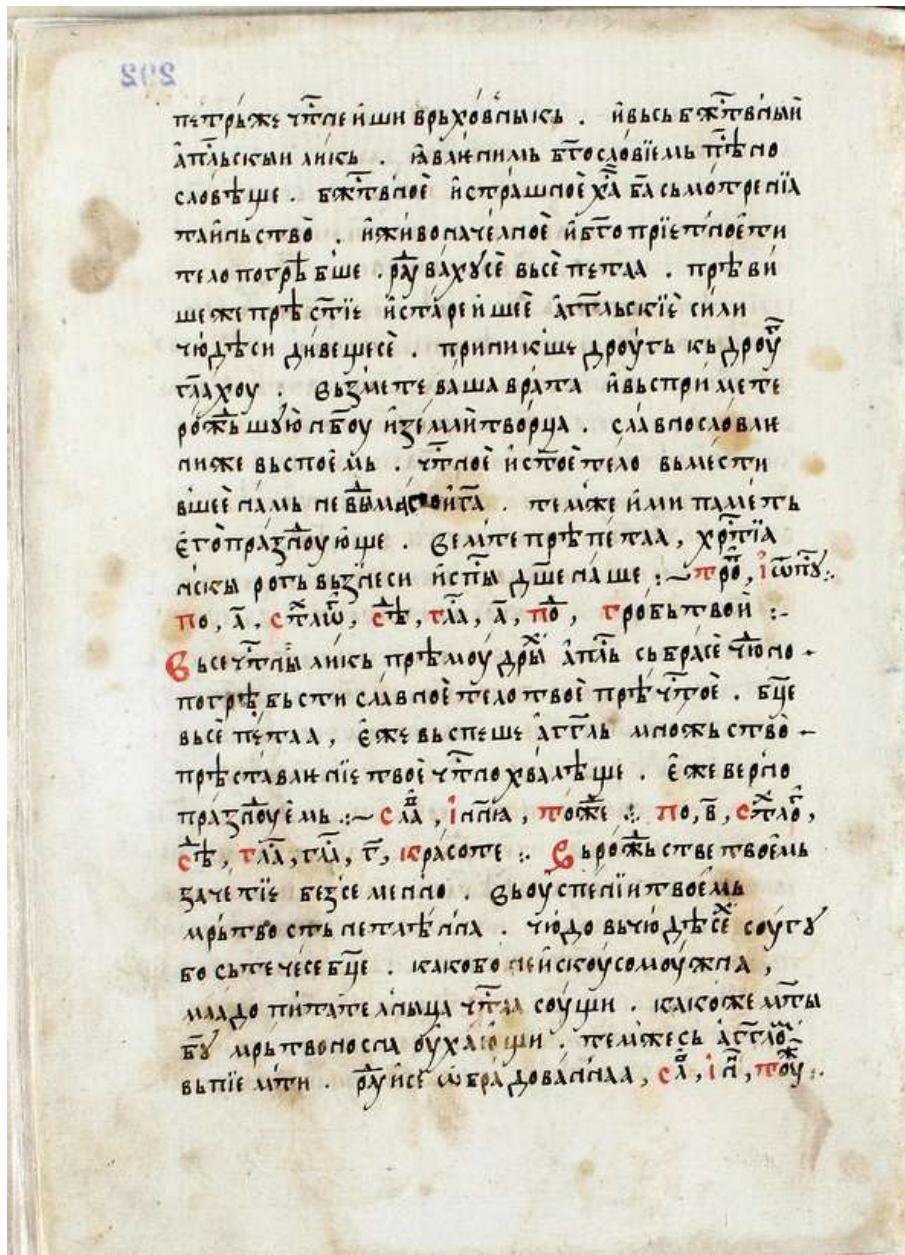
Издѣ въхарашъ. и ѿ брѣтѣ месце и спатоу-
 зайдеко спци, и възгеть ѿ каменіа месце у-
 и положи възглвіе себѣ. спа паместо ѿсь
 видѣ. и се лѣствица оутвръжена паземлі. ей
 же глава досезаше долѣ. и патлы ежїи въхобка
 хъ и писходахъ попії. тъже оутвръжелесе
 папкі. и вѣдѣть аврада мовъ ѿ црвѣстго. и бѣ
 іса ішвъ не бесе. земля издѣже пристойши папкі.
 тѣвѣ дамль и семепитвомъ попії. и боуѣ
 се мѣство ішотесесь земльы. и распростране
 тиє палюфт и паливоу. и пасевѣръ и павъ стояи-
 и блаете се ѿтвѣтѣ въсаколепа земльна, и се сели

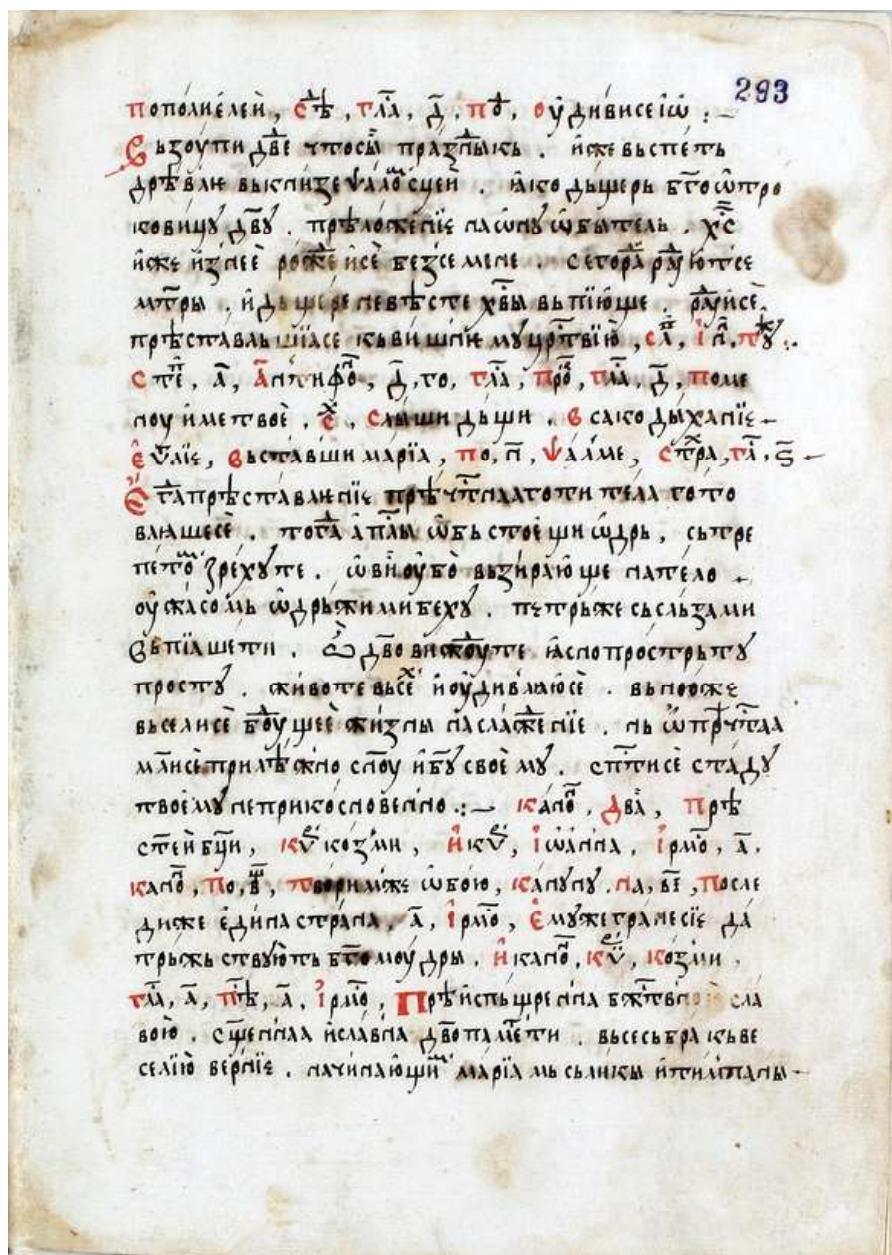

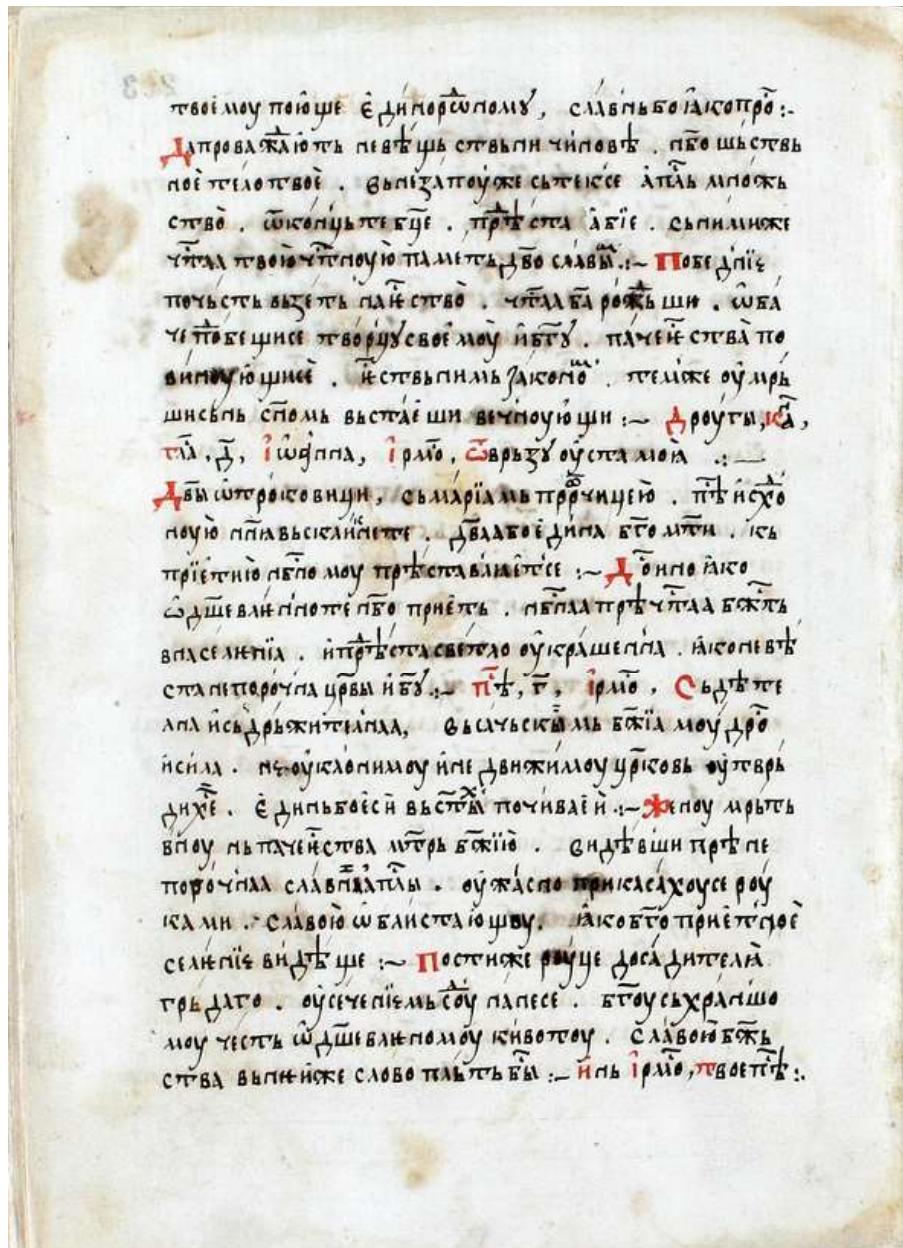

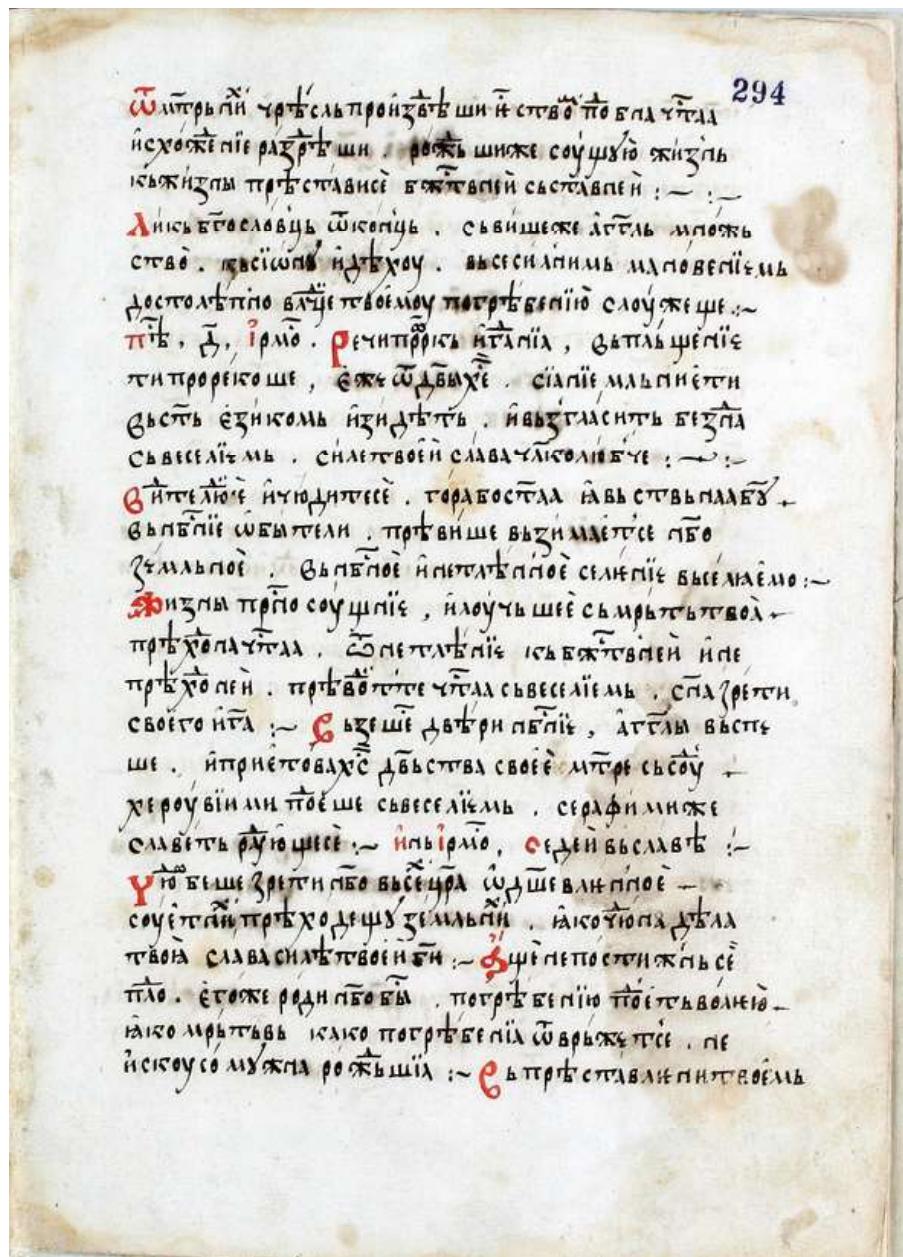

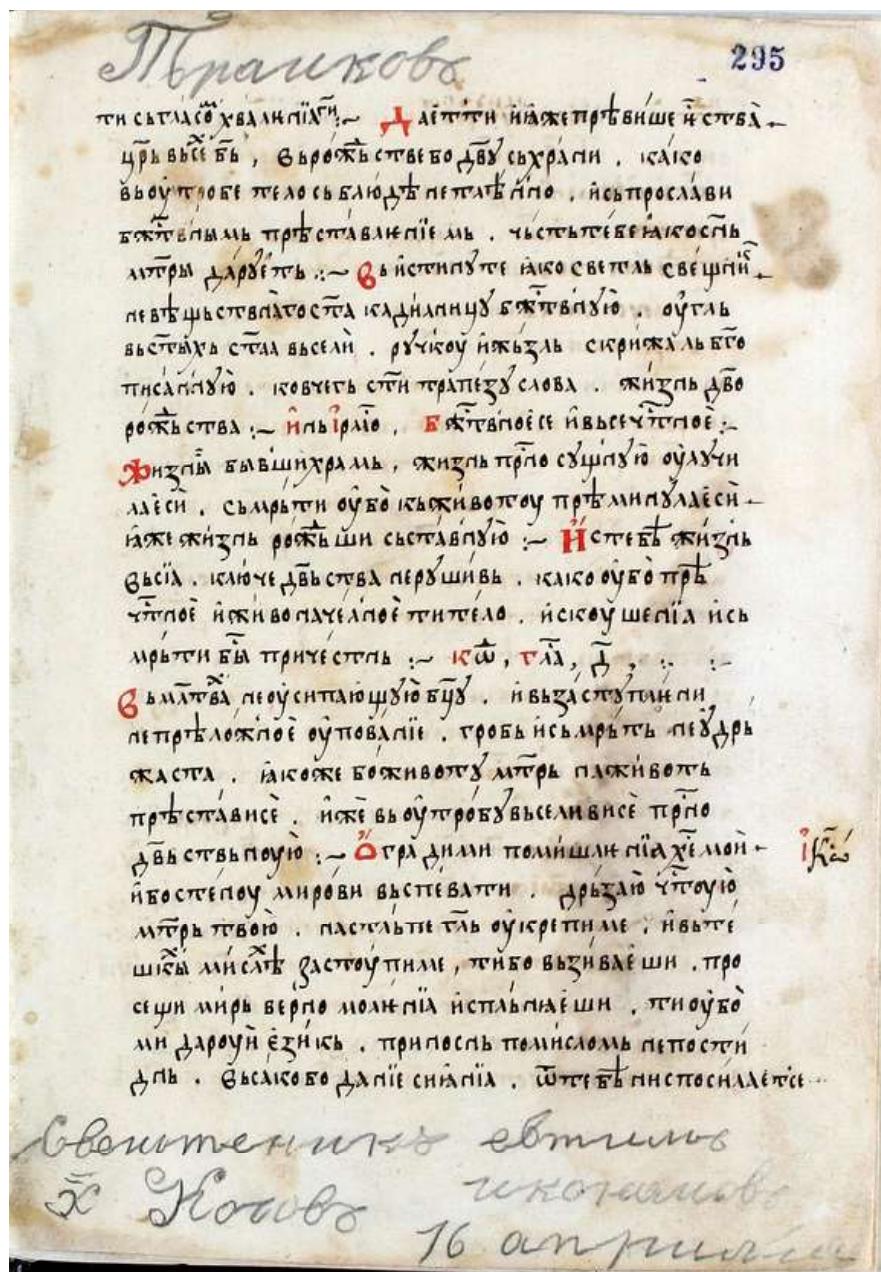

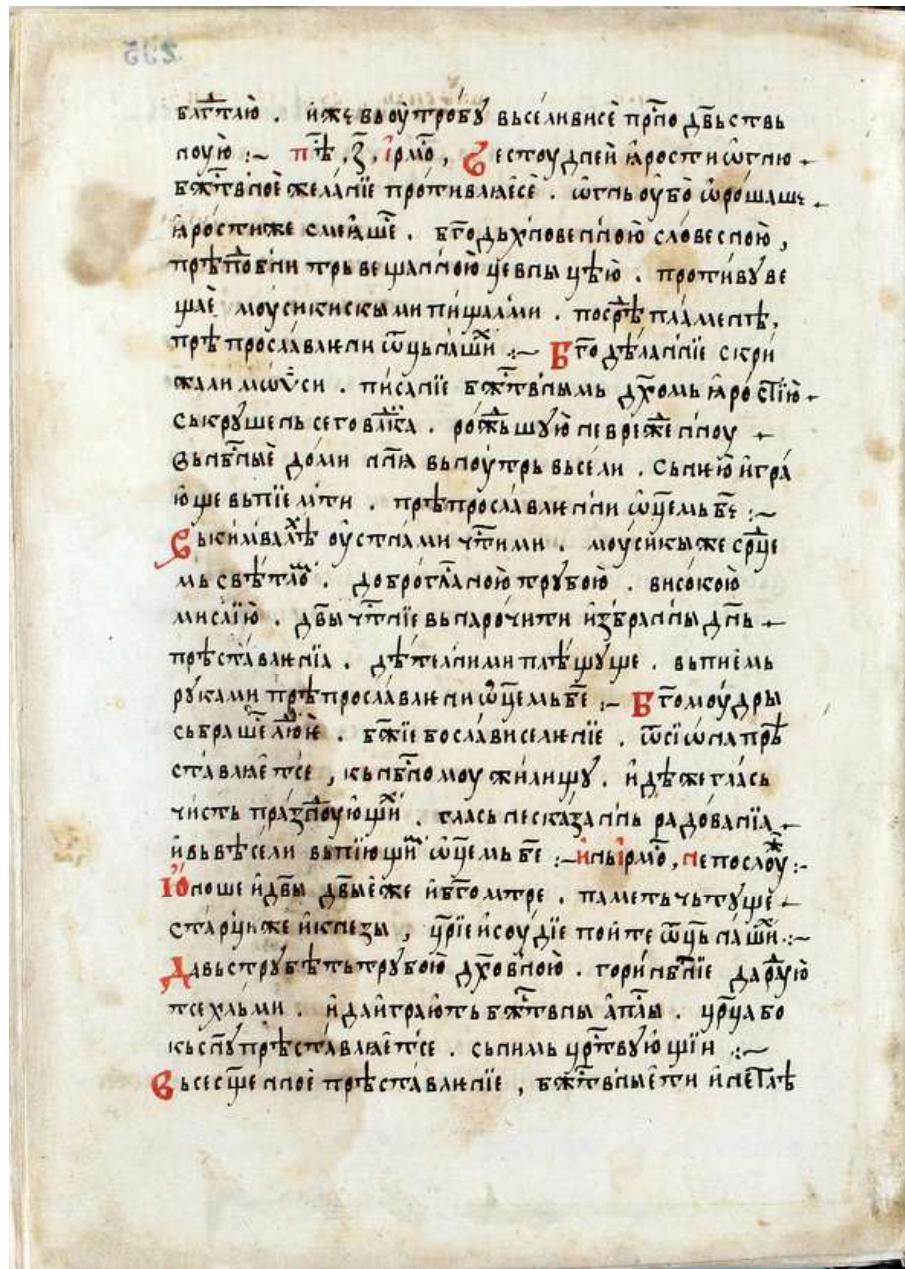

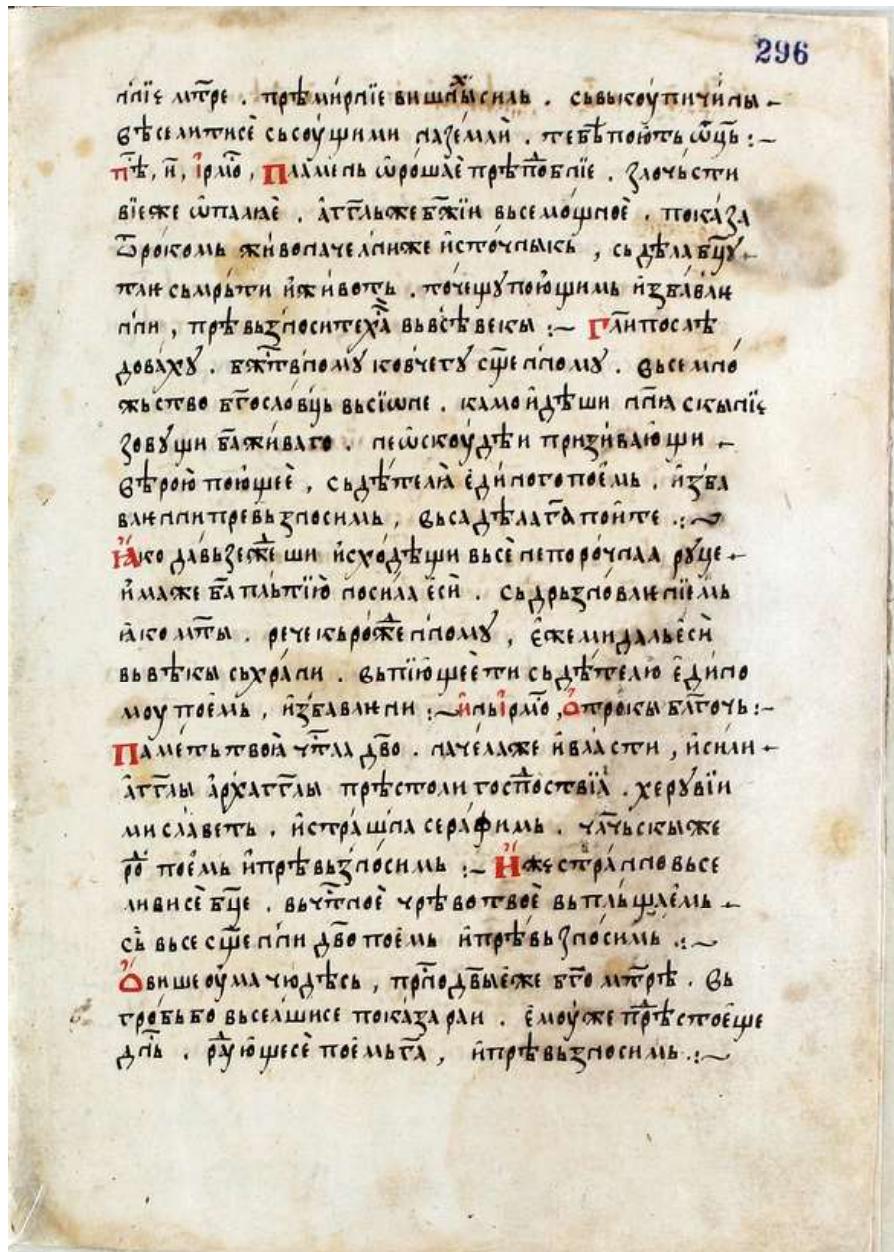

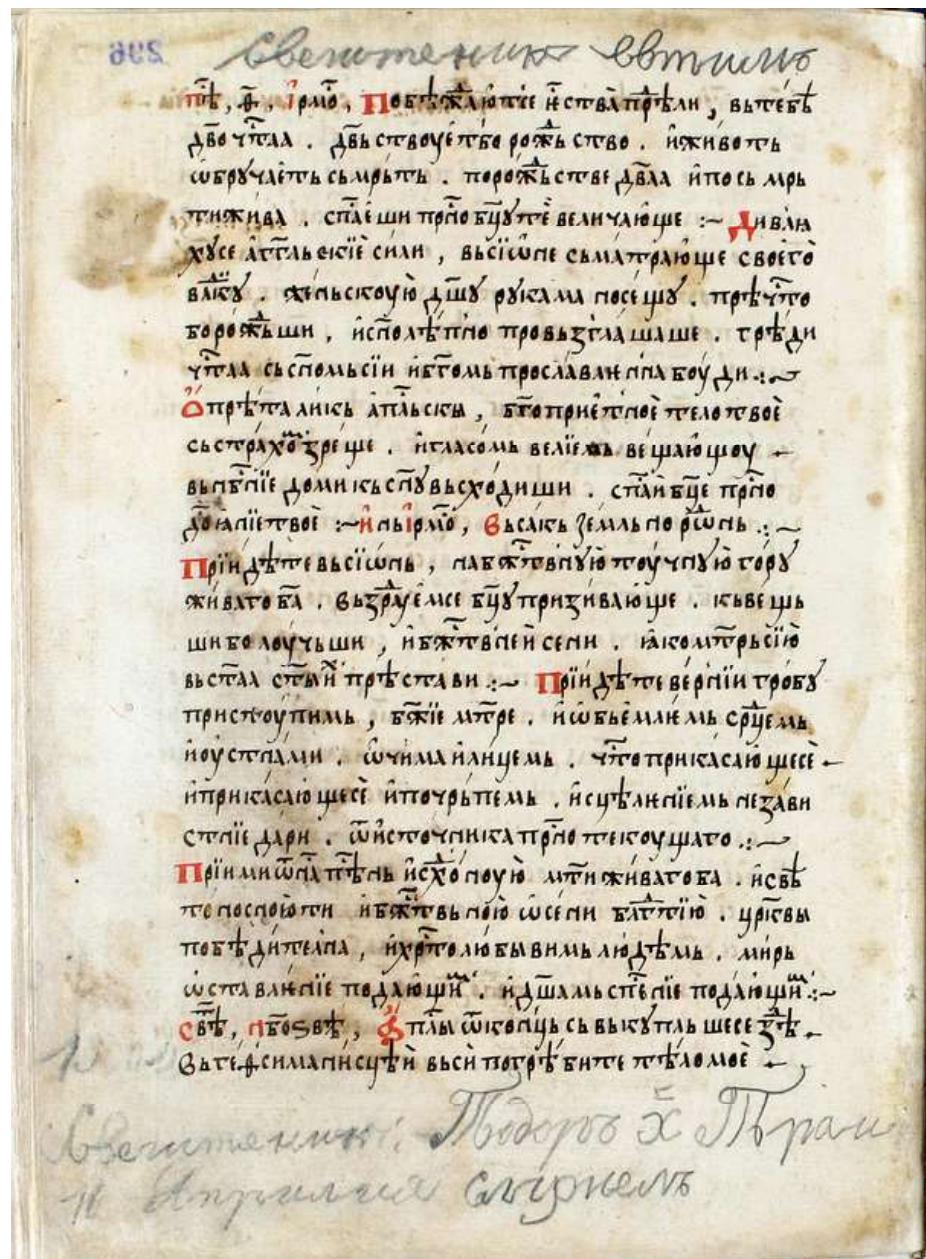
Благословен свят Тодор
 ити бѣлѧ . првстради пеиншее тело твоє , и бготрїе
 тіое , а ггльссаа волъствѧ сщепнми іернаи +
 прѣпѣтъ ирл дѣстїи покриаху : — **Пѣ . С . Ірм .**
Бжѣвпю ипензрѣ споюю доброго . дѣвродѣ
 телнити хе исповѣль . ѿпрасоу фїе съставлѹ
 ѿ блыста сїани . ѿдѣствълїе оутробы . сѹши
 вътме исели вътльшени сапце : — **Икона ѿ блытѣ**
 дѣо , а пльсѣлнкъ съставь , късшпз ѿкоцпз +
 слѹжити ти бѣлаку лъсомъ събрашесе чѣпо-
 ѿнѣ же вишмы бѣ , соущъ вътме исели . првде
 дпое вътла сапце : — **Прорубъ бгопрїе мпя єг҃ици**
 бгопоспѣ моужь . блготласно бун вътлаху . исх
 женїе възглашающе понаху дхъемъ . ру исе пптичи
 иесточиче . бжѣа живопаче лѣтто исплато въсї
 вътльшени : — **Ипъ ірм .** ѿдивишѣ въсачьскаа .
Давъзгласить првла бгословцу дѣ . єг҃ици же
 мпоговѣ ѿшапи члѹсун , ппадль схвалеть . дѣ
 ѿгласитокъ възоухъ . безмѣрнъ сїе свѣтъ помъ-
 лгглы датојотъ прѣчїе оутстїе . — **Съсѹ подо-**
 баше ирзбранъ пеши мпти , въсѧ ѿдивише дѣи
 цѣ . исхоль бѣ въсѧ ѿшепи бѣ . висемъ бго
 прїетѣ . исѣ ивъ иестину ѹавляемъ бїевъ се тѣстѧ .
Пѣ . С . Ірм . **М**арсис тоучинъ рѣши іивотъ . въ
 поутре првѣтѣ . бжѣа придивнатоти прѣбенїа ,
 въсображенїе . ѿшларѣкъ ѹависе . спѣсбо иакож
 прѣжѣ поущель . певрѣжѣнъ вътлаше . покръ

Свѣтилишно Тодоръ Тодоръ
 и въличнегоданокъ иванъ

и конаково хъ 1900

и тъ спу и бѣ мой прими дхъ мон. — нахвале, с. с. —
 д. и поимъ спр. тл. д. по. яко добра. — — 297 20
Славниль вустепи лтн пб ру ютс. иагель сиса
 възра довараше вонъ спвд. въ саже земля въ селище —
 птѣпти прохопю провъзглашающи. лтры въ сели
 възставающаго. пейску со брата пла прѣ спадво —
 иже рѣчъ сисий избавльша и прѣ роднителаго
 со супкѣ піа. **С**вѣтъ съпесошѣ, аплюмъ
 лоу чьши. въгопачеліамъ мановѣ піемъ погреѣти
 пі. и соземлі въ земліе моче къян сопѣзре ще —
 гла тавріяловъ радостію въ піахутн. руине посило
 бжета въ сіто. руине єдиназемльна съвішемли —
 рожаствѣси съвісупльши. **И**же окновть
 рожьши къжигы прѣмнудлеси. чпымъ оуете
 піемъ пївай бесь мрѣпн. даро посещи піе дггло
 іспѣмъ исламъ, аплю и прріомъ и всій твари —
 прнѣмшукже птатѣпнама рѣкама. спутвомоу —
 птпорожчупю душоупвою. дбо мати въгопевѣ спо :—
 сла, іппа, сла, с. **Н**авесъ мрѣпн оуете вустепи,
 вѣтлн яживоту. **С**вѣтци аплю певъ думу въ схі
 цлахъ. и помироу разсеѧпн. въ діномъ лицн
 прѣ спаше, прѣчупо мочнителоу. є озъ и то
 грѣ бшутно. гла тавріяловъ тра посеще въ піаху —
 руине съвіадоварапла дбо. лтн бзпн вестпнад тѣ
 стобою. съпимн же яко спасъ въ сіто. и бамашто —
 мли сптнисе душа нашн. **С**лавословіе въ анісѣ, і штѣ.
 1900 200

1900 200

и ване свекодаконе